

KALENDARIUM DZIESIĘCIOLECIA POLSKI NIEPODLEGŁEJ

ZA KSIĘGĄ DZIESIĘCIOLECIA POLSKI NIEPODLEGŁEJ 1989-1999

POD REDAKCJĄ WALDEMARA KUCZYŃSKIEGO

1989

- 1.01. Obywatele uzyskali prawo do trzymania paszportu w domu. Wcześniej paszport był wydawany tylko na wyjazd i oddawany do urzędu paszportowego po powrocie.
Zniesiono reglamentację benzyny i węgla.
- 17.01. X Plenum KC PZPR przyjęło „Stanowisko KC PZPR w sprawie pluralizmu politycznego i pluralizmu związkowego”, w którym partia wyraziła zgodę na legalizację Solidarności. W razie nieprzyjęcia uchwały, dymisją zagrozili I sekretarz KC Wojciech Jaruzelski, premier Mieczysław Rakowski, szefowie MON i MSW Florian Siwicki i Czesław Kiszczak.
- 22.01. Krajowa Komisja Wykonawcza (KKW) NSZZ Solidarność uznała decyzje X Plenum KC PZPR za punkt wyjścia do rozmów przy Okrągłym Stole.
- 27.01. Podczas spotkania przedstawicieli władz, opozycji solidarnościowej i Episkopatu w podwarszawskiej Magdalence ustalono scenariusz rozmów przy Okrągłym Stole.
- 31.01. Sejm przyjął ustawy Prawo bankowe i o Narodowym Banku Polskim, reformujące system bankowy. NBP stał się bankiem centralnym. Z jego struktury terenowej powstało 9 banków komercyjnych.
- 6.02. Inauguracja obrad Okrągłego Stołu. Zasiadało przy nim 56 osób, w tym 20 z solidarnościowej opozycji, 14 ze strony partyjno-rządowej, 6 z Ogólnopolskiego Porozumienia Związków Zawodowych (OPZZ), 14 niezależnych osobistości oraz 2 przedstawiciele Kościoła. Utworzone zostały zespoły: ds. pluralizmu związkowego (pod przewodnictwem Aleksandra Kwaśniewskiego, Tadeusza Mazowieckiego i Romualda Sosnowskiego z OPZZ), ds. reform politycznych (pod przewodnictwem Bronisława Geremka i Janusza Reykowskiego), ds. gospodarki i polityki społecznej (pod przewodnictwem Władysława Baki i Witolda Trzeciakowskiego).
- 17.02. W kilku miastach manifestowała młodzież, m.in. pod hasłami rejestracji Niezależnego Zrzeszenia Studentów (NZS). W Krakowie doszło do starć z milicją.
- 24.02. Sejm uchwalił ustawę o niektórych warunkach konsolidacji gospodarki narodowej,

umożliwiająca m.in. wnoszenie majątku państwowego jako udziałów w spółkach państwowo-prywatnych. Stało się to źródłem zjawisk określanych jako uwłaszczenie nomenklatury komunistycznej.

- 2.03. Podczas spotkania przedstawicieli strony solidarnościowej i partyjno-rządowej pod przewodnictwem Lecha Wałęsy i Czesława Kiszczaka w Magdalence, Aleksander Kwaśniewski zaproponował, by wybory do drugiej izby parlamentu - senatu, były całkowicie wolne, co pozwoliło przełamać impas w rozmowach Okrągłego Stołu, dotyczący charakteru „kontraktowych” wyborów i uprawnień prezydenta.
- 14.03. Prokurator generalny PRL wydał postanowienie o rehabilitacji gen. Augusta Fieldorfa „Nila”, skazanego na śmierć w 1952 r.
- 15.03. Weszło w życie nowe prawo dewizowe, zezwalające na handel obcymi walutami.
Zacząły działać kantory wymiany walut.
- 5.04. Koniec obrad Okrągłego Stołu. Zawarte porozumienie zakładało m.in. legalizację NSZZ Solidarność, obsadzenie w drodze wolnych wyborów 35 proc. miejsc w sejmie i wszystkich miejsc w senacie oraz ustanowienie urzędu prezydenta, wybieranego przez Zgromadzenie Narodowe na 6-letnią kadencję.
- 7.04. Sejm wprowadził do konstytucji zmiany wynikające z umów Okrągłego Stołu.
KKW NSZZ Solidarność powierzyła prowadzenie kampanii wyborczej Komitetowi Obywatelskiemu (KO) przy przewodniczącym Solidarności, poszerzonemu o powstające w terenie komitety obywatelskie.
- 8.04. Na posiedzeniu Komitetu Obywatelskiego została odrzucona propozycja jego uzupełnienia o inne środowiska opozycyjne (np. KPN). Zwyciężyła dotychczasowa formuła (członkami ponad 100-osobowego komitetu były osoby związane z solidarnościową opozycją i zaproszone przez Lecha Wałęsę), popierana przez Bronisława Geremka, Jacka Kuronia i samego Wałęsę. W proteście przeciw tej decyzji m.in. Tadeusz Mazowiecki i Aleksander Hali zrezygnowali z kandydowania do parlamentu.
- 17.04. Sąd Wojewódzki w Warszawie zarejestrował ponownie NSZZ Solidarność.
- 18.04. Została powołana Komisja Porozumiewawcza, której zadaniem był nadzór nad realizacją postanowień Okrągłego Stołu. Przy tej okazji doszło do pierwszego spotkania Wojciecha Jaruzelskiego z Lechem Wałęsą. Jaruzelski: „Góra z górą...”, Lech Wałęsa: „Tym razem chyba się nie rozejdziemy”.
- 18.04. Urny z ziemią z Katynia zostały złożone do Grobu Nieznanego Żołnierza i na warszawskich Powązkach.
- 20.04. Zarejestrowano ponownie NSZZ Solidarność Rolników Indywidualnych.
- 23.04. Komitet Obywatelski zatwierdził listę kandydatów na posłów i senatorów oraz program wyborczy.

- 29.04. W Stoczni Gdańskiej kandydaci Komitetu Obywatelskiego do parlamentu spotkali się z Lechem Wałęsą. Wykonane przy tej okazji głośnie „zdjęcia z Wałęsą” znalazły się na plakatach wyborczych kandydatów.
- 2.05. W komunikacie z 234 Konferencji Plenarnej Episkopatu Polski, biskupi wezwali do udziału w wyborach, które będą „stanowić ważny krok na drodze do upodmiotowienia społeczeństwa”.
- 8.05. Wyszedł pierwszy numer „Gazety Wyborczej” - dziennika utworzonego przez solidarnościową opozycję na mocy porozumień Okrągłego Stołu - w nakładzie 150 tys. egzemplarzy. Obok tytułu hasło „Nie ma wolności bez Solidarności”.
Na pierwszej stronie umieszczono wypowiedź Lecha Wałęsy, że jest to „pierwszy niezależny dziennik między Łabą a Pacyfikiem”.
- 9.05. Telewizja Polska rozpoczęła nadawanie Studia Solidarność, audycji przygotowywanej przez dziennikarzy opozycyjnych.
- 16-18.05. W Krakowie manifestacje młodzieży i starcia z milicją. Na drzwiach konsulatu ZSRR demonstranci napisali „Sowieci do domu”.
- 17.05. Sejm uchwalił ustawy regulujące status Kościoła katolickiego - o gwarancjach wolności sumienia i wyznania i o stosunku państwa do Kościoła katolickiego.
- 17-22.05. Na Międzynarodowych Targach Książki w Warszawie po raz pierwszy wystawiono książki 12 wydawnictw podziemnych i 19 emigracyjnych.
- 19.05. Ambasador ZSRR Władimir Browikow wyraził „zaniepokojenie społeczeństwa swego kraju antyradzieckimi incydentami w Polsce”.
- 23.05. Sąd w Warszawie odrzucił wniosek o rejestrację NZS. Rozpoczęły się, trwające do 31 maja, strajki protestacyjne na uczelniach.
- 30.05. Powstało Stowarzyszenie Pisarzy Polskich zrzeszające twórców, którzy w stanie wojennym nie wstąpili do prorządowego Związku Literatów Polskich (ZLP). Prezesem SPP został Jan Józef Szczepański.
- 2.06. Ukazał się pierwszy (38) numer wznowionego „Tygodnika Solidarność” pod redakcją Tadeusza Mazowieckiego. Poprzednie 37 numerów ukazało się w 1981 r.
- 4.06. Pierwsza tura wyborów parlamentarnych. Frekwencja 63 proc. Kandydaci Solidarności zdobyli wszystkie możliwe do zdobycia mandaty w sejmie, z wyjątkiem jednego, i 92 mandaty w senacie. Ugrupowania partyjno-rządowe wprowadziły na zagwarantowane sobie miejsca tylko 3 posłów. Mandaty uzyskały też tylko 2 osoby z tzw. listy krajowej, na której umieszczono 35 najbardziej prominentnych osób z władz. Odrzucenie listy krajowej spowodowało groźbę znalezienia się poza sejmem głównych przedstawicieli strony partyjno-rządowej i kryzysu politycznego.
- 8.06. Na spotkaniu Komisji Porozumiewawczej z udziałem Lecha Wałęsy i Czesława Kiszczaka zostało zawarte porozumienie w sprawie trybu obsadzenia wakujących

33 mandatów, które zapobiegło kryzysowi.

- 17.06. KKW Solidarności podjęła uchwałę o „zakończeniu działalności Komitetów Obywatelskich na szczeblu wojewódzkim”. Komitety jednak nie zastosowały się do decyzji KKW.
- 18.06. Druga tura wyborów. Frekwencja 25 proc. Komitet Obywatelski uzyskał brakujący mandat w sejmie oraz obsadził wszystkie nieobsadzone mandaty w senacie z wyjątkiem jednego. Koalicja rządowa miała 299 posłów, Komitet Obywatelski 161 posłów i 99 senatorów.
- 23.06. Powołano Obywatelski Klub Parlamentarny (OKP) pod przewodnictwem Bronisława Geremka. Utworzyli go posłowie i senatorowie Solidarności.
- 26.06. W Krakowie odbył się Festiwal Sztuk Sławomira Mrożka, przebywającego na emigracji.
- 29.06. Zmarł prof. Grzegorz Białkowski, rektor UW, prezes Towarzystwa Popierania i Krzewienia Nauk, senator OKP
- 1.07. Rząd Mieczysława Rakowskiego w zamiarze zapobieżenia inflacji zamroził ceny i płace. Posunięcie to zakończyło się całkowitym fiaskiem w miesiąc później.
- 3.07. Artykuł Adama Michnika *Wasz prezydent - nasz premier* w „Gazecie Wyborczej”. Michnik zaproponował: przedstawiciel koalicji rządowej na prezydenta, opozycji solidarnościowej - na premiera.
- 4.07. Inauguracyjne posiedzenia sejmu i senatu. Na marszałka sejmu został wybrany Mikołaj Kozakiewicz (ZSL), na marszałka senatu - Andrzej Stelmachowski (OKP).
- 7-8.07. Podczas narady przywódców państw Układu Warszawskiego w Bukareszcie, sekretarz generalny KC KPZR Michaił Gorbaczow mówił o „respektowaniu niezależności bratnich partii” i wykluczył „odwoływanie się do przemocy”.
- 9-10.07. Wizyta w Polsce prezydenta USA George'a Busha. Poparł on kandydaturę Wojciecha Jaruzelskiego na prezydenta.
- 14.07. Lech Wałęsa wezwał do jak najszybszego wyboru prezydenta, którym z uwagi na „wewnętrzna i międzynarodową sytuację Polski” może zostać tylko osoba reprezentująca koalicję rządową.
- 17.07. Polska i Stolica Apostolska wznowiły stosunki dyplomatyczne.
- 19.07. Zgromadzenie Narodowe wybrało Wojciecha Jaruzelskiego na prezydenta PRL. Kandydatura przeszła większością 1 głosu, m.in. dzięki kilku parlamentarzystom z OKP, którzy dla dokonania tego wyboru oddali nieważne głosy. Tego samego dnia w Londynie zmarł prezydent Rzeczypospolitej na uchodźstwie, Kazimierz Sabbat. Jako jego następcą został zaprzysiężony Ryszard Kaczorowski.
- 22.07. Rocznicą 45-lecia PRL - ostatnie państwowe obchody tzw. Święta Odrodzenia Polski.

- 29.07. Na XIII Plenum KC Mieczysław Rakowski zastąpił Wojciecha Jaruzelskiego na stanowisku I sekretarza KC PZPR.
- 31.07. Sejm uchwalił ustawę o indeksacji płac pracowników sfery produkcyjnej. Miała ona chronić przed spadkiem płac realnych wskutek inflacji.
- 1.08. Zniesiono administracyjne ustalanie (urynkowiono) cen żywności. Zniesiono kartki na mięso; ceny urzędowe utrzymano tylko na chleb, mleko i odżywki dla niemowląt. Żywność gwałtownie zdrożała. Tego samego dnia sejm przyjął dymisję rządu Mieczysława Rakowskiego.
- 2.08. Głosami koalicji rządowej sejm powierzył gen. Czesławowi Kiszczakowi misję sformowania rządu.
- 7.08. Lech Wałęsa wydał oświadczenie, w którym uznał za szkodliwe tworzenie rządu przez Czesława Kiszczaka i zaproponował zawarcie koalicji OKP-ZSL-SD.
- 14.08. Czesław Kiszczak zrezygnował z tworzenia rządu i jako swego następcę wskazał prezesa ZSL Romana Malinowskiego.
- 16.08. Kluby ZSL i SD zaaprobowwały pomysł utworzenia koalicji z OKP.
- Rzecznik radzieckiego MSZ oświadczył: „nie mieszamy się w wewnętrzne sprawy tego kraju. Polacy muszą sami rozwiązać swe problemy”.
- 17.08. Po rozmowach Lecha Wałęsy, Romana Malinowskiego i przewodniczącego SD Jerzego Józwiaka, koalicja OKP-ZSL-SD została powołana.
- 19.08. Prezydent Wojciech Jaruzelski desygnował Tadeusza Mazowieckiego na stanowisko premiera.
- 24.08. Sejm wybrał na premiera Tadeusza Mazowieckiego i powierzył mu misję sformowania rządu. Nowy premier w wystąpieniu przed sejmem powiedział m.in.: „Rząd, który utworzę, nie ponosi odpowiedzialności za hipotekę, którą dziedziczy. Ma jednak ona wpływ na okoliczności, w których przychodzi nam działać. Przeszłość odkreślamy grubą linią. Odpowiadać będziemy jedynie za to co uczyniliśmy, by wydobyć Polskę z obecnego stanu załamania”.
- 26.08. W homilii wygłoszonej na Jasnej Górze prymas Józef Glemp bronił praw karmelitanek do przebywania w klasztorze w Oświęcimiu. Przeniesienia klasztoru w inne miejsce domagały się środowiska żydowskie, powołujące się na porozumienie w tej sprawie zawarte z przedstawicielami Kościoła katolickiego.
- 12.09. *Expose* premiera Mazowieckiego: „Przychodzę jako człowiek Solidarności wierny sierpniowemu dziedzictwu. (...) Ale dziedzictwo sierpnia to także zdolność przekraczania sporów i podziałów (...), wyrzeczenie się myślenia w kategoriach brania odwetu za przeszłość”. Tadeusz Mazowiecki ostrzegł też, że zdławienie inflacji nie będzie możliwe bez poważnych dolegliwości społecznych, jak upadłości przedsiębiorstw i bezrobocie. Sejm powołał rząd, w którym 12 ministrów wywodziło się z Solidarności, po 4 - z ZSL i PZPR, 3 - z SD, a 1 (szef MSZ Krzysztof Skubiszewski) był niezależny. Wicepremierami zostali Leszek Balcerowicz (Solidarność), gen. Czesław Kiszczak (PZPR), Czesław

Janicki (ZSL), Jan Janowski (SD). Sejm powołał również Władysława Bakę (PZPR) na stanowisko prezesa Narodowego Banku Polskiego.

- 13.09. Pierwsze posiedzenie Rady Ministrów rządu Tadeusza Mazowieckiego.
- 14.09. Do ambasady RFN w Warszawie zaczęli przybywać obywatele NRD pragnący opuścić to państwo.
- 18.09. Premier przyjął dyrektora departamentu europejskiego Międzynarodowego Funduszu Walutowego, Massimo Russo.
- 22.09. Zarejestrowano Niezależne Zrzeszenie Studentów.
- Izba Wojskowa Sądu Najwyższego uchyliła wyrok w sprawie Zdzisława Najdera. W 1982 r. Najder został szefem sekcji polskiej Radia Wolna Europa, a sąd wojskowy skazał go na karę śmierci za rzekome szpiegostwo.
- 23.09. Premier odwołał Jerzego Urbana z funkcji prezesa Komitetu ds. Radia i Telewizji i powołał na to stanowisko Andrzeja Drawicza.
- 1.10. Z Dworca Wschodniego w Warszawie wyjechał do RFN pociąg z 809 uciekinierami z NRD, którzy okupowali ambasadę RFN; władze NRD zagwarantowały im swobodny przejazd.
- 3.10. XV Plenum KC PZPR zaakceptowało ideę powołania nowej partii.
- 10.10. Rząd ogłosił zarys programu naprawy gospodarki, przygotowany pod kierunkiem wicepremiera i ministra finansów Leszka Balcerowicza.
- W krakowskim Muzeum Narodowym otwarto wystawę pt. *Żydzi polscy*, przygotowaną przez Marka Rostworowskiego.
- 12.10. Prokurator generalny PRL wystąpił do prokuratora generalnego ZSRR z wnioskami o wszczęcie śledztwa w sprawie zamordowania w 1940 r. polskich oficerów internowanych w obozach w Kozielsku, Starobielsku i Ostaszkowie, a także o przeprowadzenie procesu rehabilitacyjnego 16 przywódców Polskiego Państwa Podziemnego, skazanych w Moskwie w czerwcu 1945 r.
- 18.10. Prasa podała numery kont SOS, otwartych w NBP na prośbę ministra pracy Jacka Kuronia, na które można było wpłacać pieniądze dla najbardziej potrzebujących.
- Pierwsza oficjalna podróż zagraniczna premiera - do Watykanu i Włoch.
- 20.10. Ukazał się pierwszy numer „Tygodnika Solidarność” pod redakcją Jarosława Kaczyńskiego, nowego redaktora naczelnego mianowanego przez Lecha Wałęsę. W proteście przeciw tej nominacji, dokonanej wbrew opinii Tadeusza Mazowieckiego, z zespołu odeszła część dziennikarzy. Wkrótce „Tygodnik” stał się głównym pismem krytykującym politykę rządu Tadeusza Mazowieckiego.

- 22.10. Jerzy Kukuczka, zdobywca wszystkich ośmiotysięczników, tzw. Korony Himalajów, zginął podczas wyprawy na południową ścianę Lhotse.
- 28.10. Zjazd założycielski Zjednoczenia Chrześcijańsko-Narodowego (ZChN). Prezesem partii został prof. Wiesław Chrzanowski.
- 8.11. Rada Krajowa Patriotycznego Ruchu Odrodzenia Narodowego podjęła decyzję o zakończeniu działalności. PRON został powołany w stanie wojennym jako płaszczyzna kontaktów przedstawicieli władz z ludźmi o odmiennych niż one poglądach. Przez opozycję solidarnościową był bojkotowany.
- 9.11. Początek 6-dniowej wizyty kanclerza RFN Helmuta Kohla w Polsce. 11 listopada kanclerz Kohl zdecydował na 1 dzień powrócić do kraju. W Berlinie, do którego przybył, rozpoczęto bowiem burzenie muru. 12 listopada, podczas Mszy św. w Krzyżowej, Helmut Kohl i Tadeusz Mazowiecki wymienili symboliczny gest pojednania.
- 15.11. Podczas triumfalnej wizyty w USA, Lech Wałęsa jako trzecia prywatna osoba w historii USA przemawiał do połączonych izb Kongresu. Wystąpienie przyjęto owacją na stojąco. Wydarzeniem było też tłumaczenie w wykonaniu Jacka Kalabińskiego.
- 17.11. Zburzono pomnik Feliksa Dzierżyńskiego w Warszawie.
- 22.11. Polka Aneta Kręglicka została Miss Świata.
- 23-27.11. Wizyta oficjalna premiera Tadeusza Mazowieckiego w ZSRR.
- 23.11. Sejm zlikwidował cieszącą się złą sławą PRL-owską Ochotniczą Rezerwę Milicji Obywatelskiej (ORMO).
- 25.11. Podczas wizyty w ZSRR premier Tadeusz Mazowiecki złożył w Katyniu wieniec pod tablicą ku czci zamordowanych polskich oficerów.
- Powołano Konfederację Pracodawców Polskich.
- 27.11. Zakończył się Nadzwyczajny Kongres ZSL, na którym rozwiązano tę partię i powołano PSL „Odrodzenie”. Prezesem został Kazimierz Olesiak, wicepremier i minister rolnictwa w rządzie Mieczysława Rakowskiego.
- 29.11. Demonstranci w Nowej Hucie zażądali zburzenia pomnika Włodzimierza Lenina. Pomnik został podpalony (rozebrany 10 grudnia).
- 2.12. Wojciech Jaruzelski złożył kwiaty pod krzyżem przed kopalnią Wujek. „Na twoich rękach jest krew” - krzyżeli na widok prezydenta zebrani działacze KPN. „Myślę, że należy uszanować trudną decyzję” - skomentował premier Tadeusz Mazowiecki.
- 6.12. Rada Ministrów przyjęła pierwszą część projektów ustaw pakietu nazwanego następnie Planem Balcerowicza.
- 7.12. Zapowiedź ograniczonej amnestii doprowadziła do buntu w kilku zakładach karnych. W Czarnem (Słupskie) zginęło 6 skazanych.

- 13.12. Rada Ministrów przyjęła drugą część Planu Balcerowicza.
- 17.12. Wicepremier Leszek Balcerowicz przedstawił w sejmie pakiet 11 ustaw, które złożyły się na rządowy program uzdrowienia gospodarki.
- 18.12. *Artyści dla Rzeczypospolitej* - pierwszy z cyklu koncertów z udziałem aktorów i piosenkarzy, z których dochód przeznaczony był na Fundusz Daru Narodowego, powołany przez sejm 30 listopada. Koncerty reklamowało hasło „Jesteśmy wreszcie we własnym domu”.
- 27.12. Sejm przyjął 10 z zaproponowanych przez rząd 11 ustaw reformujących ustrój gospodarczy kraju. W następnych dniach przyjął je senat i podpisał prezydent.
- 29.12. Znowelizowano konstytucję. Nastąpiła zmiana nazwy państwa z Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej na Rzeczpospolitą Polską; skreślono zapisy o socjalizmie. Wykreślono zapis o kierowniczej roli PZPR. Uznano Rzeczpospolitą Polską za demokratyczne państwo prawa.

1990

- 1.01. Początek radykalnej reformy gospodarczej (tzw. Plan Balcerowicza). Jej realizacja miała zlikwidować hiperinflację, a następnie przestawić gospodarkę na działanie według reguł wolnego rynku.
- 14.01. Podczas spotkania z Lechem Wałęsą, Tadeusz Mazowiecki poinformował go o inicjatywie rządu przyspieszenia wyborów samorządowych.
- 16.01. Wybuchły strajki na tle płacowym w kopalniach Zagłębia Wałbrzyskiego, pierwsze strajki o takim charakterze w czasie rządów premiera Mazowieckiego. Akcja strajkowa skończyła się 19 stycznia podpisaniem porozumień z dyrekcjami kopalń.
- 18.01. Expose sejmowe Tadeusza Mazowieckiego o przebiegu realizacji programu gospodarczego i dalszych reformach.
- 27.01. Zaczął się ostatni, XI Zjazd PZPR. W 2 dni później partia się rozwiązała. Większość delegatów powołała Socjaldemokrację RP, na której czele stanęli Aleksander Kwaśniewski i Leszek Miller. SdRP przejęła majątek PZPR. Część delegatów utworzyła Polską Unię Socjaldemokratyczną, której przewodniczącym został wicemarszałek sejmu Tadeusz Fiszbach. W sejmie dawni posłowie PZPR utworzyli Parlamentarny Klub Lewicy Demokratycznej, na czele którego stanął Włodzimierz Cimoszewicz, były członek PZPR, po jej rozwiązaniu bezpartyjny.